

Kitap Değerlendirmesi

Mehmet Akif Koç, Filistin, İsrail ve İran: Süreç, Aktörler ve Ortadoğu'nun Geleceği (İyi Düşün Yayınları) 2024,.

Mehmet Akif Koç, 1982 doğumlu ve ODTÜ mezunudur. 15 yıldır Ortadoğu çalışmakta olan Koç; Farsça, İngilizce ve Rusçayı ileri seviyelerde bilmektedir. Bölge dillerini bilmesinin yanı sıra bölgede hatırı sayılır derecede bulunmuştur. Kitabın tam ismi Filistin İsrail ve İran Süreç, Aktörler ve Ortadoğu'nun Geleceği'dir. Kitap, Matbuat Yayın Grubu çatısı altında yer alan İyidüşün Yayınlarından Ekim 2024'te okuyucu ile buluşmuştur. 170 sayfa olan kitap genel okuyucu kitlesine uygundur. Koç'un kitapta yer alan yazıları öncesinde Perspektif, Fokus+, Yeni Arayış, ve PolitikYol gibi mecralarda yayınlanmıştır. Kitabın sonunda ayrıca Koç, 60'a yakın kitap önerisinde bulunmaktadır. Bu bağlamda kitapta, ileri okumalar yapmak isteyenlere yönelik tavsiyeler de bulunmaktadır. Bu kitap haricinde Koç'un Ayetullah Humeyni gibi Farsçadan ve diğer dillerden çevirdiği eserleri bulunmaktadır. Ayrıca Rekabetten:Türkiye-İran İlişkilerinin Güvenlik Boyutu gibi telif kitaplarının da aralarında bulunduğu toplam 40 civarında eseri bulunmaktadır. Koç, Ortadoğu alanında tercüme ve telif kitaplar yazmaya devam etmektedir.

Yahudilerin Avrupa'da yaşama süreci oldukça sancılı geçmiştir. Yahudiler bu süreçte istedikleri işte çalışmama, gettolarda yaşamak durumunda kalma, dinlerini belirten işaretler takma ve toplumdan ayrı ve deyim yerindeyse "sefil" bir yaşam sürme gibi durumlarla karşı karşıya kalmışlardır. Bir anlamda Yahudiler Avrupa'da günah keçisi ilan edilmiş ve veba gibi salgın hastalıklar dahi onlardan bilinir olmuştur. Bu Yahudi düşmanlığının tavan noktası ise şüphesiz, Nazi Almanyası'nda Hitler'in gerçekleştirdiği soykırım, diğer adlarıyla Holokost yahut Ha-Şoa (השואה) olmuştur. 60 Milyon insanın hayatını kaybettiği Dünya Savaşı esnasında gerçekleşen bu soykırımda 6 milyon Yahudi öldürülmüştür. Böylesi devasa bir savaştan ve kıyımdan sonra Yahudilerin kurban rolünden adeta "zalim" rolüne evrilmesini sorgulayan yazar, şu soruyu sormaktadır: Geçmişte sürgüne gönderilmiş ve soykırıma uğramış olmak, bir halka başka bir topluluğu sürgüne gönderme ve soykırıma tabi tutma hakkı verir mi?

Kitap Değerlendirmesi

Mehmet Akif Koç, Filistin, İsrail ve İran: Süreç, Aktörler ve Ortadoğu'nun Geleceği (İyi Düşün Yayınları) 2024,.

Bu soruyla birlikte yazarın cevap aradığı sorulardan bir diğeri ise şudur: Bir başka halkın yaşadığı bir ülke, hangi hakla başka bir topluluğa silah zoruyla "tahsis" edilebilir? İlk Yahudiler de bu meseleye temkinli yaklaşmışlardır. Filistin'e gelen Yahudi heyetler Filistin için "Gelin çok güzel ama başkasıyla evli" tabirini kullanmıştır. Esasen bu tabir, Siyonist iddialarda sıkça karşımıza çıkan "topraksız bir halka, halksız bir toprak" sloganıyla taban tabana zıt bir durum teşkil etmektedir. Yazar kitap boyunca bu gibi sorular temelinde farklı perspektifler sunmaktadır.

Kitapta bu iki sorunun cevabı aranırken özellikle kitapta vurgulanan Süreç, Aktörler ve Ortadoğu'nun Geleceği kısımları önem arz etmektedir. Buralara değinildikten sonra eserde ilginç başlıklar okuyucu ile paylaşılacak ve bu değerlendirme yazısı hitama erecektir. Kitabın kapağında yer alan Ortadoğu'nun o süreci tam olarak nedir? Koç, süreci üç döneme ayırıyor ve kısa bir şekilde bu dönemlendirmeyi anlatıyor.

Akif Koç, Ortadoğu'nun tarihsel sürecinin 3 aşamadan geçtiğini iddia etmektedir ve Koç'a göre bu aşamalar şunlardır: Parçalanma, Ayrışma ve Dönüşme.

1516'dan beri Osmanlı hâkimiyetinde yer alan Ortadoğu[1] 400 yıl sonra 1916'da Sykes-Picot ile parçalanma evresine geçiyor. Sınırları "cetvelle" çizilen bu bölgelerde daha sonra büyük güç mücadelesi söz konusudur. ABD ve Rusya'nın bölge ülkelerini Cumhuriyetçi ve Monarşi olmak üzere kutuplara ayırdığı bir dönemdir yani ayrışma dönemidir. Son olarak Arap Baharı ile başlayan bir "dönüşme paradigması" söz konusudur. Bu dönemde "Filistinsiz Filistin" gibi "Yüzyılın antlaşmaları" söz konusudur. Bu da Arap baharı sonrası bölgeyi dizayn etme projesinin bir ürünüdür. Dolayısıyla bu üç dönemden Koç, kısa ve veciz bir şekilde bahsetmektedir.

Kitap Değerlendirmesi

Mehmet Akif Koç, Filistin, İsrail ve İran: Süreç, Aktörler ve Ortadoğu'nun Geleceği (İyi Düşün Yayınları) 2024,.

Koç Hoca kitabının kapağında belirttiği üzere Aktörlere de yer veriyor. Bu aktörlerden bazıları şunlardır: Halid Meşal, Mahmud Abbas, Netanyahu, İsmail Heniyye, Yahya Sinvar ve Hasan Nasrallah gibi isimlerin portrelerine yer vermektedir. Bunlar yakın dönemin en etkili ve önemli kişileridir. Netanyahu'dan bahsederken onun analizine yer veriyor Koç. Buna göre Netanyahu "... narsist bir kişiliğe, zaman zaman megalomaniye eğilimli bir bireye, güçlü ve hırslı, adanmış, zayıflıklarını göstermek istemeyen, hatasını kabul etmeyen, insanları kendi amaçları için kullanan, ikili ilişkilerinde hep "alan", siyasette sadakatsiz, kişisel ve siyasi etikten yoksun, eleştiriye tahammülsüz, tümüyle kendi varlığı ve başarısına odaklanmış"[2] bir karakter profili çizmektedir. Koç Hoca Yahya Sinvar'ın Diken ve Karanfil romanından hareketle Filistin meselesine mercek tutmaktadır. Kitabın sanatsal kaygılarla ele alınan bir eser olmadığını, "kendi vatanını kaybetme ve yitip gidenlerin ardından bir ağıt, bir diriliş çığlığı, bir mücadeleye davet" metni olduğunu belirtmektedir. Yazar Mahmud Abbas'ı objektif bir şekilde değerlendirmek gerektiğini, Filistin davasına olumlu ve olumsuz etkilerinin olabileceğini belirtmektedir. Halid Meşal'in uğradığı suikast girişimi ve sağ kurtulması işlediği diğer konulardan birisidir. İsmail Heniyye'nin mülteci kamplarından Filistin liderliğine uzanan hikâyesi ise portre olarak yine yazar tarafından işlenmektedir.

Çok uzun ve sıkıcı olmayan bu portreler yukarıda zikrettiğimiz önemli şahsiyetlerin hayatına, mücadelesine, tarihteki rollerine ve kendilerine odaklanmaktadır. Ortadoğu'ya geçtiğimiz sene damgasını vuran aktörler ise mezkur aktörlerdir. Koç Hoca bunları büyük bir ustalıkla kitabında işlemiştir. İsrail tarihte bu aktörleri yakından incelemiş ve Filistin'i lidersiz bırakma ve zayıflatma girişiminin bir sonucu olarak, sürgün veya şehit etme yoluyla onlardan kurtulmaya çalışmıştır. En başından beri Filistinlilerin en çok zorlandığı alan da, bu liderlikten yoksun olma durumudur. Bu mesele, Filistinlilerin gücünün zayıflamasına ayrıca sebep olmuştur.

Kitap Değerlendirmesi

Mehmet Akif Koç, Filistin, İsrail ve İran: Süreç, Aktörler ve Ortadoğu'nun Geleceği (İyi Düşün Yayınları) 2024,.

Ortadoğu'nun geleceği kısmı kitabın kapağında Hocanın belirttiği diğer bir kısımdır. Yazar bu kısma da değinmiştir. Gelecek senaryolarında yazar, İran'ın doğal sınırlarına ulaştığını ve 2003'ten beri yükselişte olduğunu ifade etmektedir. Yazar, caydırıcılığı zarar gören ve bölgede hassas dengeler gütmek zorunda olan İran'ın bu yaptıklarını ne kadar daha sürdürebilir olduğunu sorgulamaktadır. Yazar, Trump'ın seçilmesi durumunda İsrail saldırılarının daha da artacağı öngörüsünde bulunmaktadır. Bölgede Nasır ve Faysal gibi etkin bir gücün yakın zamanda ortaya çıkamayacağını iddia etmektedir. İran'ın Suriye ve Irak ile geliştirdiği stratejik ilişkilerinin devam edeceğini ama bir miktar azalma olabileceğini ve buna şaşırılmaması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca Koç, şunları dile getirmektedir: “Bu şartlar altında Türkiye açısından son derece hassas bir dönem başlıyor; İran'ın etki alanı bir miktar zayıflarken, onunla dikkatli bir rekabet içinde Suriye'yle normalleşme ve Irak'la bir adım ileriye gitmek olası. Ancak İran düşüşteyken İsrail'in yükselişi ve bölgesel süper güç haline gelmesi Ankara'nın tercih edeceği bir durum değil. Bu bağlamda Mısır'ın (ve bir ölçüde Arap kimliğiyle Suriye'nin) güçlendirilip Körfez Arapları karşısında denge faktörüne dönüşebilmesi orta vadede mümkün ve Türkiye'nin çıkarına...”[3] Ayrıca Koç, Türkiye'nin hassas dengelere sahip olmasından dolayı çok dikkatli davranması gerektiğini de ifade etmekten geri kalmıyor. Kitabın en ilgi çekici yanlarına değinecek olunursa Koç, Duvardaki Silah metaforuna sıkça vurgu yapıyor, Türk Solunu duyarlı davranmaya davet ediyor ve Bedevî-Hadarî karşılaştırması yapıyor. Duvardaki Silah yaklaşımı Anton Çehov'a aittir ve Putin'in geçtiğimiz senelerde bu ifadeyi kullanması sonrası gündemde yer bulmuştur. Çehov “eğer birinci perde açıldığında duvarda bir silah asılı duruyorsa veya oyuncuların birinin belinde tabanca görülmekteyse, oyunun ilerleyen sahnelerinde veya finalde o silah patlar.” demektedir. Ortadoğu'da ise silah görüldü ama henüz istenildiği gibi patlamadı.

Kitap Değerlendirmesi

Mehmet Akif Koç, Filistin, İsrail ve İran: Süreç, Aktörler ve Ortadoğu'nun Geleceği (İyi Düşün Yayınları) 2024,.

Yazar, “Deniz Gezmiş ve 68 kuşağı olmasaydı Türk solu İsrail’e bir tepki gösteremeyecek mi?” diye soruyor ve meseleye insani ve objektif bir şekilde yaklaşmaya çalışıyor. Bedevî-Hadarî dikotomisi ise yerleşik halk olan Hadarîler savaşma özelliklerini zamanla kaybediyorlar ve taze kuvvet olan Bedevîler karşısında yeniliyorlar. Bedevîler bölgeye geliyor, onlar da zaman içerisinde savaşçı özelliklerini kaybediyorlar ve Hadarî oluyorlar. Onları da yeni gelen Bedevîler yıkıyor. Bu şekilde süreç sürüp gidiyor ve bu dikotomiye Hoca Filistin-İsrail meselesine uyarlıyor.

Kitap genel okuyucu kitlesine uygun olmakla birlikte özellikle spesifik bir dönemi içerdiğinden ve bu dönemin yakın tarih olması sebebiyle Uluslararası İlişkiler öğrencilerine özellikle bu eseri tavsiye etmekteyiz. Dili sade ve anlaşılır. Meseleler kısa ve sıkıcı olmaktan uzak. Yazarı ise alanında otoriter bir isim ve bu alanda birçok çalışması var. Eserin faydalı olması temennisiyle.